

РЕШЕНИЕ

№ 5618

гр. София, 03.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ ГРАДСКИ СЪД, ВЪЗЗ. IV-A СЪСТАВ, в публично заседание на девети октомври през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Стела Кацарова

Членове: Йоана М. Генжова
Виктория Мингова

при участието на секретаря Цветелина П. Добрева Кочовски
като разгледа докладваното от Виктория Мингова Въззивно гражданско дело
№ 20231100500039 по описа за 2023 година

Производството е по реда на чл. 258 – чл. 273 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК).

Образувано е по въззивна жалба от 23.11.2022 г. на ищеца Е. Г. А., ЕГН *****, с адрес: гр. София, ж.к. *****, подадена чрез адв. С. Д., със съдебен адрес: гр. София, ул. „***** 1 срещу Решение № 20065884 от 07.11.2022 г., постановено по гражданско дело № 5889/2021 г. на Софийския районен съд, ГО, 90 състав, с което са отхвърлени предявените от Е. Г. А., ЕГН ***** срещу ответното дружество „Топлофикация София“ ЕАД, ЕИК *****, отрицателни установителни искиове с правно основание чл. 439 ГПК, относно признаването за установено по отношение на ответното дружество, че ищцата не му дължи сумата от 1250 лева, (предявен като частичен от 5256,23 лева, в условията на евентуалност, като частичен от 4006,23 лева, съгласно уточнителна молба от 15.06.2021 г.), представляваща незаплатена главница за потребена топлинна енергия в периода от месец декември 2006 г. до месец юни 2010 г., за която сума е издаден изпълнителен лист от 27.01.2011 г. по ч. гр. д. № 15635/2010 г. по описа на СРС, 92 с-в и която е предмет на принудително изпълнение по изп. дело № 20118380407150 по описа на ЧСИ М.Б., рег. № 838, съгласно регистъра на КЧСИ, поради погасяването на тези задължения по давност в периода след образуването на изпълнителното дело и е осъдена Е. Г. А., ЕГН ***** да заплати на „Топлофикация София“ ЕАД, ЕИК ***** сумата от 100 лева, представляваща разноски по делото за юрисконсултско възнаграждение.

Във въззивната жалба се излагат доводи за неправилност и необоснованост на първоинстанционното решение, както и за нарушение на материалния закон при постановяването му. Жалбоподателят поддържа, че неправилно първоинстанционният съд е приел, че предприетите изпълнителни действия след настъпване на т.нар. „перемпция“ прекъсват погасителната давност за вземането по изпълнителния лист. Излага, че представеното в първоинстанционното производство влязло в сила Решение № 71894 от 13.04.2020 г., постановено по гражданско дело № 62889/2018 г. на Софийския районен съд, ГО, 39 състав, с което е уважен предявеният от ищцата първи частичен иск с правно основание чл. 439 ГПК относно признаването за установено по отношение на ответното дружество, че ищцата не му дължи сумата от 1250 лева, предявен като частичен от 5256,23 лева, представляваща незаплатена главница за потребена топлинна енергия в периода от месец декември 2006 г. до месец юни 2010 г., за която сума е издаден изпълнителен лист от 27.01.2011 г. по ч. гр. д. № 15635/2010 г. по описа на СРС, 92 с-в и която е предмет на принудително изпълнение по изп. дело № 20118380407150 по описа на ЧСИ М.Б., рег. № 838 на КЧСИ, се ползва със сила на пресъдено нещо относно правопораждащите факти на спорното субективно материално право при предявен в друг исков процес иск за защита на вземане за разликата до пълния размер на паричното вземане, произтичащо от същото право, което не било съобразено от районния съд и не било обсъдено изобщо в мотивите на обжалваното решение. Жалбоподателят моли за отмяна на решението и постановяване на друго, с което искът да бъде уважен. Претендира разноски.

Въззиваемата страна, ответник по иска – „Топлофикация София“ ЕАД оспорва подадената въззивна жалба. Счита решението за правилно и обосновано. Моли въззивния съд да остави без уважение жалбата на ищеца и да потвърди решението на първоинстанционния съд. Претендира разноски.

Съдът, след като прецени събраните по делото доказателства по свое убеждение и съобразно чл. 12 ГПК и взе предвид наведените във въззивната жалба пороци на обжалвания съдебен акт, достигна до следните фактически и правни изводи:

Въззивната жалба е подадена в рамките на законоустановения срок за обжалване по чл. 259, ал. 1 ГПК от легитимирано лице и срещу подлежащ на обжалване съдебен акт, поради което същата е процесуално допустима.

Съгласно чл. 269 ГПК въззивният съд се произнася служебно по валидността на решението, а по допустимостта – в обжалваната му част, както и по правилното приложение на императивния материален закон, като по останалите въпроси е ограничен от посоченото в жалбата.

Настоящият въззивен състав намира, че обжалваното в цялост първоинстанционно решение е недопустимо поради следното:

Производството пред първоинстанционния съд е образувано по искова молба на Е. Г. А., съгласно която е предявен частичен отрицателен установителен иск с правно основание чл. 439 ГПК срещу „Топлофикация София“ ЕАД, за признаване на установено по отношение на ответното

дружество, че ищцата не му дължи сумата от 1250 лева, представляваща част от сумата 5256,23 лева – незаплатена главница за потребена топлинна енергия в периода от месец декември 2006 г. до месец юни 2010 г., за която сума е издаден изпълнителен лист от 27.01.2011 г. по ч. гр. д. № 15635/2010 г. по описа на СРС, 92 с-в и която е предмет на принудително изпълнение по изп. дело № 20118380407150 по описа на ЧСИ М.Б., рег. № 838 на КЧСИ, поради погасяването на тези задължения по давност в периода след образуването на изпълнителното дело, а съгласно уточнителна молба от 15.06.2021 г. в условията на евентуалност, като частичен от 4006, 23 лева, след приспадане от общата сума на сумата по уважения с влязло в сила Решение № 71894 от 13.04.2020 г., постановено по гражданско дело № 62889/2018 г. на Софийския районен съд, ГО, 39 състав първи частичен иск с правно основание чл. 439 ГПК.

Макар в практиката да се срещат непрецизни петитум и диспозитив на отрицателните установителни искове за погасени по давност вземания „не дължи“, установителните искове, по аргумент от чл. 124, ал. 1 ГПК, имат предмет съществуването или несъществуването на едно право или правоотношение. Когато длъжникът се позовава на изтекла погасителна давност, предмет на предявения иск не е съществуването или несъществуването на вземането, а съществуването или несъществуването на притежание на кредитора (като правомощие, което е част от вземането, особено състояние на вземането), на правото на принудително изпълнение, въпреки евентуалните прекъсвания и спирания на давността (в този смисъл вж. Определение № 50010 от 23.03.2023 г. на ВКС по ч. гр. д. № 3372/2022 г., IV г. о., Определение № 95/22.02.2018 г. по ч. гр. дело № 510/2018 г. на ВКС, IV г. о., Определение № 318 от 25.07.2018 г. на ВКС по гр. д. № 2828/2018 г. и др., досежно предмета на иска по чл. 439, ал. 1 ГПК). Чрез иска по чл. 439 ГПК не се отрича материалната легитимация на кредитора по вземането по отрицателния установителен иск, тъй като след изтичане на погасителната давност то продължава да съществува като естествено (не се ползва от държавната принуда), а доброволното изпълнение по него е дължимо (чл. 118 ЗЗД). С предявяването на този отрицателен установителен иск длъжникът цели да осуети възможността за принудително изпълнение по вземането, защото погасителната давност е изтекла. Решението, с което искът е уважен, формира сила на пресъдено нещо върху това, че кредиторът не притежава право на принудително изпълнение за своето вземане срещу длъжника. Именно липсата на право на принудително изпълнение, респ. липса на изпълняемо право, е предмет на исковете по чл. 439 ГПК, като с нарочно уредения от закона иск се парира изпълнителната сила на съдебното изпълнително основание и в крайна сметка се стига до прекратяване на изпълнителния процес.

При твърдения, че след снабдяването на кредитора с изпълнителен лист и изтичането на периода от време, в който същият не пристъпва към изпълнение, следва, че вземането, предмет на изпълнителния лист, продължава да съществува, но е придобило ново качество – станало е естествено вземане. В случай, че отрицателният установителен иск бъде

уважен, не се отрича съществуването на вземането, нито качеството „кредитор“ на взискателя, а се отрича правото му на принудително изпълнение, въпреки че кредиторът се е снабдил с изпълнителен титул. Субективното право вече не е скрепено с принуда и носителят му е длъжен да търпи новосъздаденото положение – той може да очаква изпълнение (осъществяването му е допустимо при доброволно изпълнение, кредиторът продължава да се надява да получи плащане от длъжника, което е негово право), но не и да го изисква принудително, а дали длъжникът ще се позове на давността, или не, е въпрос на негова морална преценка.

С оглед на гореизложеното и така очертания характер и предмет на иска по чл. 439, ал. 1 ГПК, съдът достига до извод, че за ищеца липсва правен интерес същият да бъде заявен като частичен.

Предявяването на иск за установяване съществуването или несъществуването на едно правно отношение или на едно право се допуска само, когато ищецът има интерес да установи това със съдебно решение (чл. 124, ал. 1 ГПК). Наличието на правен интерес е абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на установителния иск, какъвто се явява и искът по чл. 439 ГПК, за наличието на която съдът е длъжен да следи служебно във всеки етап на исковото производство.

Несъмнено е, че институтът на частичния иск е допустим, като същият е предмет на Тълкувателно решение № 3/22.04.2019 г. по тълк. дело № 3/2016 г. по описа на ВКС, ОСГТК. В него е разгледана възможността единствено за предявяване на частичен осъдителен иск. В тази връзка Върховният касационен съд изяснява, че предмет на всяко гражданско дело е претендираното или отричано от ищеца спорно субективно материално право, което се въвежда в процеса чрез правното твърдение на ищеца, съдържащо се в исковата молба и което следва да бъде индивидуализирано от ищеца чрез основанието и петитума на иска. Основанието на иска обхваща твърденията от ищеца факти и обстоятелства, от които произтича претендираното субективно материално право, т. е. правопораждащите го юридически факти, като в случаите на предявен частичен иск за парично вземане ищецът претендира само част от размера на вземането, но основанието на иска, включително при предявяването му като частичен, е единно и неделимо, поради което обективните предели на силата на пресъдено нещо на решението по частичния осъдителен иск ще обхванат основанието на вземането в пълен обем. В този смисъл, в тълкувателното решение е формулиран извод за недопустимост на последващ иск за непредявената разлика от вземането, в случай че първоначално предявеният частичен осъдителен иск е бил отхвърлен (тъй като с това решение е отречено със сила на пресъдено нещо съществуването на основанието на вземането в пълен обем), респ. при уважаване на частичния иск силата на пресъдено нещо на решението обхваща общите правопораждащи факти на вземането, така че е недопустимо в последващия исков процес за остатъка от вземането да се спори относно основанието на вземането и правната му квалификация.

Изложените тълкувателни разяснения несъмнено обуславят наличието на правен интерес от предявяване на частичен осъдителен иск за парично

вземане, по който ищецът би получил частична защита на претендираното от него вземане до заявения размер и установяване на основанието на това вземане в пълен обем, но същите са напълно неприложими в хипотезата на предявен частичен отрицателен установителен иск по чл. 439 ГПК.

При отрицателен установителен иск доказателствената тежест е идентична с тази, каквато би била, ако ответникът по отрицателния иск беше предявил положителен установителен иск за същото вземане. В този смисъл от правилата на доказването следва, че уважаване на отрицателен установителен иск е равнозначно на отхвърляне на положителен установителен иск за същото вземане между същите страни при разменено процесуално качество ищец – ответник, респ. отхвърлянето на отрицателен установителен иск е равнозначно на уважаването на положителен установителен иск (виж Определение № 67/18.02.2011 г. по ч. гр. д. № 17/2011 г. на II г. о. на ВКС, Определение № 288/16.06.2010 г. по ч. гр. д. № 108/2010 г. на I г. о. на ВКС, Решение № 156/24.06.2014 г. по гр. д. № 7805/2013 г. на I г. о. на ВКС). За разпределението на доказателствената тежест е без всякакво значение каква процесуална роля заема страната в процеса. Предявяването на претенцията изцяло или частично не променя правилата, касаещи доказателствената тежест и формирането на сила на пресъдено нещо по отношение на спорното право. Следователно уважаването на частичния отрицателен установителен иск е равнозначно на отхвърлянето на частично или изцяло предявен положителен установителен или осъдителен иск – т. е. уважаването на частичния отрицателен установителен иск би означавало, че вземането не съществува изцяло в пълния претендиран размер, а не само досежно предявената част, предмет на съответното дело (а в случая уважаването на частичния отрицателен установителен иск по чл. 439 ГПК би означавало, че правото на принудително изпълнение е погасено изцяло, а не само досежно предявената част, предмет на делото). Силата на пресъдено нещо ще разпрости действието си и за непредявената част, доколкото несъществуването на част от цялото вземане поради неосъществяване на правнорелевантните за възникване на твърдяното субективно материално право факти е равнозначно на несъществуване и на разликата до неговия пълен обем – съобразно мотивите на Тълкувателно решение № 3/22.04.2019 г. по тълк. дело № 3/2016 г. по описа на ВКС, ОСГТК. В тази хипотеза последващ частичен отрицателен установителен иск за разликата би бил недопустим поради формираната вече сила на пресъдено нещо за целия размер на вземането. В последващото производство – това за непредявената част, не би имало нито един нов факт, подлежащ на разглеждане, което прави двете претенции – по първия частичен отрицателен установителен иск и по следващия, идентични. Щом двете претенции имат един и същ предмет, то няма как да се приеме за допустимо разглеждането им в различни производства. В хипотеза на предявен иск по чл. 439 ГПК с твърдение за погасяване на правото на принудително изпълнение на кредитора по вземането по изпълнителния лист, по който е образувано изпълнителното дело, решението, с което искът е уважен, формира сила на пресъдено нещо върху това, че кредиторът не притежава право на принудително изпълнение

за своето вземане срещу длъжника. Както беше посочено, именно липсата на право на принудително изпълнение, респ. липса на изпълняемо право, е предмет на исковете по чл. 439 ГПК, като с нарочно уредения от закона иск се парира изпълнителната сила на изпълнителното основание и в крайна сметка се стига до прекратяване на изпълнителния процес. С оглед на изложеното, за ищеца по такъв иск не съществува правен интерес от предявяването му като частичен.

След като силата на пресъдено нещо на уважения частичен отрицателен установителен иск е равнозначна на силата на пресъдено нещо на уважения отрицателен установителен иск за цялото вземане, то при изначални твърдения на ищеца, че „не дължи“ цялото вземане, той няма правен интерес да предявява частичен отрицателен установителен иск. Това е така, тъй като в действителност с предявяването на частичен отрицателен установителен иск ищецът цели да получи защита за цялото оспорено от него вземане, т. е. с тази частична претенция той би ограничил не собствената си защита в рамките на образуваното производство, а защитата, която ответникът би могъл да получи при отхвърлянето на частичния иск, тъй като в този случай ще се формира сила на пресъдено нещо за съществуване в полза на ответника на вземане само до частичния размер на иска. Подобен резултат обаче не може да се приеме за съвместим с диспозитивното начало и чл. 6, ал. 2 ГПК, защото в рамките на този принцип се дава възможност на ищеца да ограничи пределите на защитата, която той търси в образуваното производство, а не да ограничава защитата, която ответникът би могъл да получи по това дело. Сходна теза е застъпена и в мотивите на Тълкувателно решение № 4 от 23.11.2022 г. по тълк. д. № 4/2021 г. на Върховен касационен съд, ОСГТК, според които отказът от иска е проявление на принципа на диспозитивното начало, установен в чл. 6 ГПК, но този принцип не може да се разглежда самостоятелно и изолирано от останалите основни начала в гражданския процес. Принципът на участие на страните цели да им даде възможност да въздействат върху крайния акт на производството. Тази възможност за въздействие трябва да е еднаква за всяка една от тях, за да не бъде някоя от страните ощетена спрямо другата. Принципът на равнопоставеност изисква всяка от страните да разполага с равни права, за да защити в процеса материалните си права съобразно процесуалната роля, която заема. Съдът следва да им осигури равна възможност, за да упражнят предоставените им права, както и да прилага закона еднакво спрямо всички (чл. 9 ГПК). Участващите в съдебните производства са длъжни да упражняват предоставените им процесуални права добросъвестно и в съответствие с добрите нрави (чл. 3 ГПК).

Защитата на длъжника чрез предявяване на иска по чл. 439 ГПК е срещу материалната незаконосъобразност на изпълнителния процес. С уважаването му длъжникът ще постигне прекратяване на изпълнението на основание чл. 433, ал. 1, т. 7 ГПК и именно в това се изразява правния интерес от воденето на този иск. В този смисъл, длъжникът има интерес да оспорва изпълнението в цялост, доколкото представянето на влязло в сила решение, с което искът по чл. 439 ГПК е уважен, би съставлявало основание за прекратяване на

изпълнителното производство.

От горното следва, че когато ищецът изначално оспорва правото на кредитора на принудително изпълнение относно цялото вземане, както е и в настоящия случай, той няма правен интерес от предявяване на частичен отрицателен установителен иск по чл. 439 ГПК. В този случай длъжникът (ищец) по същество търси защита не по част, а по целия размер на вземането на кредитора. С разглеждането на такъв частичен иск се създава възможност за злоупотреба с право и заобикаляне на закона – на разпоредбите за родова подсъдност, допустимост до касационен контрол и размер на дължимата държавна такса за разглеждане на иска.

Още повече, ако се възприеме тезата за допустимост на частичен иск по чл. 439 ГПК при твърдения, че цялото вземане е погасено по давност, то това би дало възможност на длъжника да предяви редица подобни производства за различни части на вземането (както е и в настоящия случай), което от една страна – засяга имуществените интереси на насрещната страна по правоотношението, а от друга страна – създава съществено затруднение с оглед очертаване предмета на спора по всеки един от частичните отрицателни установителни иски – коя конкретна част от изпълнението се оспорва по всяко отделно исково производство, респ. за коя конкретна част изпълнението ще следва да се прекрати след представяне на решението пред съдебния изпълнител – арг. чл. 433, ал. 1, т. 7 ГПК. С предявяването на частичния отрицателен установителен иск длъжникът по същество търси защита не по част, а по целия размер на вземането, което от своя страна създава възможности за злоупотреба с право и заобикаляне на закона, вкл. на разпоредбите за родова подсъдност в противоречие на чл. 3 ГПК.

На следващо място заявяването на иска по чл. 439 ГПК като частичен с довод, че цялото вземане по изпълнителния лист е погасено по давност, представлява правопогасяващо възражение на длъжника относно съществуването на правото на принудително изпълнение на кредитора и се отнася до цялото вземане, защото не се твърди само предявената част да е погасена поради изтичането на периода от време, в който кредиторът не пристъпва към изпълнение, а точно обратното – ищецът твърди, че цялото вземане по изпълнителния лист е погасено по давност. По образуваното изпълнително дело погасителната давност тече спира и се прекъсва за цялото вземане по изпълнителния лист, въз основа на който е образувано изпълнителното дело, като ищецът не навежда твърдения в различна посока. С оглед на изложеното, за ищеца не е налице правен интерес от предявяване на иска като частичен, а наличието на правен интерес е абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на установителния иск по чл. 439 ГПК, за наличието на която съдът е длъжен да следи служебно.

Следва да се посочи, че в настоящата хипотеза, при твърденията на ищеца за влязло в сила решение, с което е уважен предявеният от него частичен отрицателен установителен иск по чл. 439 ГПК за друга част от същото вземане, последващ частичен отрицателен установителен иск за разликата, би бил недопустим поради формираната вече сила на пресъдено нещо за целия размер, в случай че решението по първия иск е влязло в сила.

Ето защо, с оглед на всички изложени съображения и доколкото ищецът не обосновава никакъв специфичен правен интерес от предявяването на иска като частичен, настоящият въззивен съдебен състав намира, че предявеният частичен отрицателен установителен иск с правно основание чл. 439 ГПК е недопустим поради липса на правен интерес. Това води до недопустимост на обжалваното решение, което следва да бъде обезсилено. Исковото производство следва да бъде прекратено поради недопустимостта на иска, както и в частта за разноските, присъдени на ответника на основание чл. 78, ал. 3 ГПК.

По разноските:

На основание чл. 78, ал. 4 във връзка с чл. 78, ал. 8 ГПК във връзка с чл. 25а, ал. 3 НЗПП на въззиваемия – ответник се следват разноски за първоинстанционното и въззивното производство в размер 100 лева, тъй като са подадени единствено отговори на исковата молба и въззивната жалба, а в съдебните заседания пред първоинстанционния и въззивния съд страната не е била представлявана от процесуален представител.

Настоящото решение не подлежи на касационно обжалване предвид ограничението по чл. 280, ал. 3, т. 1 ГПК.

Така мотивиран, Софийски градски съд

РЕШИ:

ОБЕЗСИЛВА Решение № 20065884 от 07.11.2022 г., постановено по гражданско дело № 5889/2021 г. на Софийския районен съд, ГО, 90 състав, с което са отхвърлени предявените от Е. Г. А., ЕГН ***** срещу ответното дружество „Топлофикация София“ ЕАД, ЕИК *****, отрицателни установителни иски с правно основание чл. 439 ГПК, относно признаването за установено по отношение на ответното дружество, че ищцата не му дължи сумата от 1250 лева, (предявен като частичен от 5256,23 лева, в условията на евентуалност, като частичен от 4006, 23 лева, съгласно уточнителна молба от 15.06.2021 г.), представляваща незаплатена главница за потребена топлинна енергия в периода от месец декември 2006 г. до месец юни 2010 г., за която сума е издаден изпълнителен лист от 27.01.2011 г. по ч. гр. д. № 15635/2010 г. по описа на СРС, 92 с-в и която е предмет на принудително изпълнение по изп. дело № 20118380407150 по описа на ЧСИ М.Б., рег. № 838, съгласно регистъра на КЧСИ, поради погасяването на тези задължения по давност в периода след образуването на изпълнителното дело и е осъдена Е. Г. А., ЕГН ***** да заплати на „Топлофикация София“ ЕАД, ЕИК ***** сумата от 100 лева, представляваща разноски по делото за юрисконсултско възнаграждение, **КАТО**

ПРЕКРАТЯВА ИСКОВОТО ПРОИЗВОДСТВО по предявените от Е. Г. А., ЕГН ***** срещу ответното дружество „Топлофикация София“ ЕАД, ЕИК *****, отрицателни установителни иски с правно основание чл. 439 ГПК, относно признаването за установено по отношение на ответното дружество, че ищцата не му дължи сумата от 1250 лева, (предявен като

частичен от 5256,23 лева, в условията на евентуалност, като частичен от 4006, 23 лева, съгласно уточнителна молба от 15.06.2021 г.), представляваща незаплатена главница за потребена топлинна енергия в периода от месец декември 2006 г. до месец юни 2010 г., за която сума е издаден изпълнителен лист от 27.01.2011 г. по ч. гр. д. № 15635/2010 г. по описа на СРС, 92 с-в и която е предмет на принудително изпълнение по изп. дело № 20118380407150 по описа на ЧСИ М.Б., рег. № 838, съгласно регистъра на КЧСИ, поради погасяването на тези задължения по давност в периода след образуването на изпълнителното дело.

ОСЪЖДА Е. Г. А., ЕГН *****, с адрес: гр. София, ж.к. *****, да заплати на „Топлофикация София“ ЕАД, ЕИК *****, на основание чл. 78, ал. 4 ГПК сумата 100 (сто) лева, представляваща разноски пред първата и въззивната инстанция.

РЕШЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____